

टसर रेशीम उद्योगाच्या विकासासाठी
संनियंत्रण समितीची स्थापना करणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केपुयो-१०१३/प्र.क्र.९७/रेशीम कक्ष
मंत्रालय, मुंबई, ४०० ०३२
दिनांक : २० ऑगस्ट, २०१३.

प्रस्तावना :-

पूर्व विदर्भातील जिल्हे, प्रामुख्याने गडचिरोली, चंद्रपूर, गोंदिया, भंडारा व यवतमाळ येथे टसर रेशीम सूताचे उत्पादनासाठी टसर कोषाचे उत्पादन घेतले जाते. या जिल्ह्यातील वनक्षेत्रावर टसर रेशीम आळीचे खाद्य म्हणून ऐन व अर्जुनाचे मोठ्या प्रमाणात जवळपास १८००० हेक्टर क्षेत्रावर वृक्ष उपलब्ध आहेत. त्यापैकी सन २०१२-१३ मध्ये ८५०० हेक्टर क्षेत्राचा वापर टसर कोष उत्पादनासाठी करण्यात आलेला आहे. याशिवाय राज्यात इतर ऐन व अर्जुन वृक्षांची जंगले उपलब्ध असलेल्या जिल्ह्यातही टसर रेशीम सूताच्या उत्पादन वाढीच्या दृष्टीने कार्यवाही करण्यात येत आहे. टसर उद्योजक हे प्रामुख्याने आदिवासी समाजातील असून त्यांचे दैनंदिन उपजिविकेचे साधन टसर उद्योगावर अवलंबून असल्याने वन विभागामार्फत या उद्योजकांना जंगलातील ऐन व अर्जुन वृक्ष असलेल्या वन जमिनीचे पट्टे वाटप करण्यात आले आहेत. त्यावर हे आदिवासी बांधव टसर रेशीम संगोपनाचे काम त्यांच्या उपजिविकेसाठी करत असतात.

राज्यामध्ये टसर रेशीम सूताचे उत्पादन वाढविण्याच्या दृष्टीने बाराव्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये १२००० हेक्टर क्षेत्रावरील ऐन व अर्जुन वृक्षाचा वापर करण्याचा लक्षांक निर्धारित केला आहे. वर नमुद जिल्ह्यातील वन विभागाच्या अखत्यारित असलेल्या क्षेत्रामध्ये ऐन व अर्जुन वृक्षांची घनता वाढविणे आवश्यक आहे. या क्षेत्राचा पूर्णपणे वापर करून आदिवासी शेतकऱ्यांना आर्थिक उत्पन्नाचे साधन उपलब्ध व्हावे यातून त्यांची आर्थिक व सामाजिक उन्नती व्हावी या कारणास्तव देखील टसर रेशीम उद्योगाचा विकास करणे आवश्यक आहे. ही बाब विचारात घेता सदर लक्षांकाची पूर्तता करणे तसेच वरील उद्दिष्ट साध्य करण्याकरिता टसर रेशीम उद्योगाच्या विकासाकरिता राज्यस्तरीय समिती गठीत करणे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय:-

राज्यामध्ये टसर रेशीम उद्योगाचा विकास व त्याचे संनियंत्रण करण्यासाठी पुढील अधिकारी यांची समिती या शासन आदेशाद्वारे नियुक्त करण्यात येत आहे:-

१	सह सचिव (रेशीम) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई	अध्यक्ष
२	संचालक, रेशीम, रेशीम संचालनालय, नागपूर	सदस्य
३	मुख्य वनसंरक्षक, नागपूर अथवा त्यांचे प्रतिनिधी	सदस्य
४	आदिवासी विकास आयुक्त, नाशिक अथवा त्यांचे प्रतिनिधी	सदस्य
५	शास्त्रज्ञ-सी, केंद्रीय रेशीम मंडळ, भंडारा	सदस्य
६	उप संचालक, रेशीम संचालनालय, नागपूर	सदस्य सचिव

प्रस्तुत समिती टसर रेशीम उद्योगाच्या विकासासाठी खालील बाबींवर प्रामुख्याने कामकाज करेल:-

१. टसर बीज कोषाचे उत्पादन वाढविणे.
२. राज्यातील टसर अंडीपुज निर्मिती केंद्राच्या क्षमतेचा पूर्णपणे वापर करणे.
३. अंडीपुंजाच्या दर्जात सुधारणा करणे.
४. अंडीपुंजाचे उत्पादन वाढीसाठी नियोजन करणे.
५. ऐन व अर्जुन वृक्षाचे संवर्धन व जतन करणे, जंगलातील मोकळ्या जागेवर ऐन व अर्जुन वृक्षाचे मोठ्या प्रमाणात वन विभागाच्या सल्यानुसार लागवड वाढविणे.
६. आदिवासी टसर उद्योजकांची संख्या वाढविणे.
७. महिला टसर उद्योजकांचा सहभाग वाढविणे
८. टसर कोषाची बाजारपेठ व धागा व कापड निर्मिती या कोष पश्चात प्रक्रिया विस्तारित करणे.

सदर संनियंत्रण समिती राज्यातील टसर रेशीम उद्योगाच्या वाढीसाठी वरील बाबींवर कामकाज व टसर उद्योगाच्या विविध केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजना यशस्वीपणे राबविण्यासाठी शासनास सल्ला देईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०८२०१५४९४९४६०२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सु. य. कुरसंगे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. प्रधान सचिव (वने) महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२. प्रधान सचिव (आदिवासी), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. सदस्य सचिव, केंद्रीय रेशीम मंडळ, बंगलोर
४. संचालक, केंद्रीय टसर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, रांची
५. मुख्य वनसंरक्षक, नागपूर
६. आदिवासी विकास आयुक्त, नाशिक.
७. संचालक रेशीम, रेशीम संचालनालय, आयुक्त कार्यालय परिसर, नागपूर
८. शास्त्रज्ञ-सी, केंद्रीय रेशीम मंडळ, भंडारा
९. सहाय्यक संचालक, प्रादेशिक रेशीम कार्यालय, नागपूर/ अमरावती/ पुणे/ औरंगाबाद
१०. सर्व रेशीम विकास अधिकारी श्रेणी-१/श्रेणी-२
११. रेशीम निवड नस्ती.